UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ambrosius Calepi/||nus Bergomates: professor de||uotus ordinis Eremitarum sancti Au/||gustini: Dictionum latinarum e greco || pariter diriuantiu[m]: earu[n]de[m]q[ue] interpre/||tationu[m] collector ...

Calepino, Ambrogio

[Wien], 1512

VD16 VD16 C 227

E Ante X

urn:nbn:de:hbz:466:1-97871

Visual Library

Euterpe fuit vna ex muſis ἐυ bene τερπο delecto qua/
ſi ſit bona delectatio.
Eutrapelos pe.cor.quidam aiunt ſignificare tricubi/
tos. Mar. Eutrapelus tonſor dum circuit ora luper
ci. Uide Pli.lib.vij.circa principiū. Alij putāt hoc
nomen ſignificare apud grecos eum qui facilitate q̃/
dam morum preditus eſt:hoc eſt comis lepidus ele/
gans ⁊ facetus. Eutrapelia comitas.
Eutyces pe.cor.nomen fuit hereſiarche.
Eutymedon pe.cor.nomē cuiuſdā philoſophi.
Euthymia/animi trāquillitas. Laertius in vita Demo
criti. Finem eſſe rectū quietūq; animi ſtatū quem eu/
thymiā dicit dum nullo metu/nulla ſupſtitione /aut
alia quauis perturbatione agitatur.
Euxinus pe.pro.mare illud eſt quod incipit a boſpho/
ro thracio:componit̃ ex ευ quod bonū apud nos in/
dicat ⁊. ξειρος hoſpiciū vel amic⁹ quaſi bonū ſit ho
ſpitiū:quod per cōtrariū dictū eſt. Nam ibi ſunt lo/
ca aſperrima. Oui.lib.iij.de triſti. Euxinus falſo no
mine dictus habet. Sed teſte Pli.li.vj. Pont⁹ eu/
xinus antea ab inhoſpitali feritate axenus appellat⁹
eſt peculiari inuidia nature ſine vllo fine indulgētis
auiditati maris. Poſt cōmerciū illarū gentiū molli/
tis aliquantū moribus dictū eſt Euxinus.
Euzomum bonum ius. ευ enim bonum ζωμος iūs
quod comeditur.
Euzonos/ſtrennuus. ζωνη cingulum. Nam qui mili
tant cinctos dicimus:diſcinctos inſtabiles.

E Ante X

Exactum/preteritū tranſcurſum. Uirgi.lib.iij.Ge. At
tribus exactis vbi quarta acceſſerit eſtas. Exacti mē/
ſes dicuntur qui circa partum ſunt. Idē. Exactis gra
uide cum menſibus errant. Item exactum diligens.
Uale.maxi. Quia nūq̃ remotos ab exactiſſimo cul
tu cerimoniarū oculos. Itē exhauſtū ſupatū. Sene:
Ut tot ꝓcellis tēpeſtatibuſq; exactis aliqñ in portū
veniamus. In hunc ſenſum veteres exanclatū accipi
unt. Habet ⁊ alia ſignificata:de q̄b⁹ in dictiōe/exigo.
Exactor ⁊ exactio.vide in dictione exigo is.
Exaduerſo appellare. Uide in dictione appellare.
Exaggeratio/magna coaceruatio:poniturq; pro alti/
tudine ⁊ excellentia. Tranſlatio ſumpta a terra que
exaggerata ⁊ in aggerē erecta ſuſtollit̃ in faſtigiū. Ci
ce.lib.ij.tuſ. Hoc tibi propone amplitudinē animi ⁊
quaſi quandā exaggerationē q̃ altiſſimā animi q̄ ma
xime eminet in contēnendis ⁊ deſpiciendis dolorib⁹
vnam eſſe omniū rem pulcherrimā. Oratores exag/
gerationē facere dicuntur:qñ pluribus verbis vnā
cādemq; rem vehemēter dicūt:que res maxime ve/
nuſtat orationē. Apud Catonē luculēta illa exagge/
ratio eſt. Succidias humanas facis/decē funera fa/
cis/decē capita libera interficis/decem hoībus vitā
eripis/indicta cauſa/iniudicatis indēnatis.
Exagoge penul.correpta latine eductio dicitur. ἀπὸ
του ἐξ και αγω μελλω αξω.
Exagito as.ſignificat vehementer vexo. Lactan.li.vj.
Poete tres furias eſſe dixerunt/que mētes hominū
exagitent. Item ſignificat exaſpero ad iram prouo/
co. Sal. Tamen q̄r in tali tēpore tanta vis hoīs ma/
gis lenienda q̃ exagitanda videbatur.
Exalburno as.vide in dictione Alburnū.
Exalto/in altū eleuo. Col. Senū pedū latitudinis ſul/
cos dirigunt/fodiuntq; ⁊ exaltant in tres pedes;per
tranſlationem ſignificat magnifice laudo.
Exaluminati/dicuntur vniones qui colore preſtant.
Examen/noua apum ſoboles quā parentes ex ſuis al/
uearibus ad nouas ſedes querendas exire cogunt ꝙ
he ita vniantur/ vt ſimul ligate videantur. Nec ſo/
lum de apibus/ſed etiā de veſpis ⁊ hmōi intelligitur.
Rurſus examen/ſtilus eſt in lance ſiue ſtatera q̄ quo
pondus ſe vergit/exit. Uirgi.lib.x. Juppiter ipſe du
as eq̄to examine lances. Hec bilancis ſeu ſtatere lin/
gua/ab alijs equamētū/ab alijs libramentū/ ab alijs
equilibriū ⁊ trutina dicitur. Unde metaphorice po/
nitur pro equamēto ⁊ iudicij inueſtigatione. Perſi.
Examenq; improbū in illa Caſtigas trutina.
Examino as.penulti.corre.ſcrutor et inueſtigo equādi
cauſa.
Examuſſim. Uide in dictione Amuſſis.
Exanimus a um. ⁊ exanimis ⁊ hoc exanime. ⁊ exanima
tus a.um.ambo duplicem eandemq; ſignificationē
habent. Licet Ser. velit hec inter ſe differre. Exani
mus ſiue exanimis idem eſt quod mortuus: vt apud
Liuiū lib.viij. At vno ictu exanimē equo precipita/
ret. Uirgil. Exanimūq; auro corpus vendebat achil
les. Interdum idem eſt quod exterritus. Idem libro
iiij. Audijt exanimis trepidoq; exterrita curſu. Un/
guib⁹ ora ſoror fedans ⁊ pectora pugnis Per medi
os ruit. Sic exanimatus non ſolū pro exterrito/ſiue
perturbato: vt Teren.in an. Ibi tū exanimatus pan
philus bene diſſimilatū amorē ⁊ celatū indicat :ſed
etiam pro mortuo accipitur: vt apud Liuiū lib .xxij.
Unam in ipſo portu ſoſpite filio repente oblato i cō/
ſpectu eius expiraſſe ferunt. Alterā cui mors filij fal
ſo nunciata meſtam ſedentē ad primū conſpectū re/
deuntis filij gaudio nimio exanimatā.
Exanimalis ⁊ hoc exanimale :qđ non eſt animal: vl' qđ
eſt ſine anima. Plau.in bac. Nā neq; bellona mihi
vnq̃ neq; mors creduat ni illum exanimalē faxo :ni
ue exheredem fecero vite mee.
Exanimo facio:ſignificat facio:quod i animo volo: vt
ſit quaſi ex ſententia animi. Exanimi enim ſententia/
locutio eſt quotidiana qua vtimur:quādo ſignifica/
mus aliquid factū eſſe prout optamus ⁊ volumus.
Unde dicimus: Habes vxorē ex animi ſententia.
Exanimo eſt/vt natura fert:hoc eſt vt refert naturalis
ingenita actio.
Exanimo as.capit̃ ſicut animo:de quo ſupra /niſi ꝙ ex
prepoſitio ſignificat extra:ſiue cum animā quis emi
ſerit:ſiue cum pene animū pauore amiſerit. Quādo
ab animo fit/ſignificat perterreo perturbo. Plau.in
aul. Nimis male timui:priuſq; intus redij exanima/
tus fui. Terē.in an. Oratio hec me miſerā exanima/
uit. Quādo vo ab anima eſt/ſignificat anima priuo/
ſiue neco. Curtius: Multos exanimauit rigor inſo/
litus niuis/multorū aduſſit pedes:plurimorūq; ocu
lis/p̄cipue perniciabilis fuit. Gel. Anus repente fi/
lio viſo copia atq; turba: ⁊ quaſi ruina incidenti ino/
pinati gaudij oppreſſa exanimataq; eſt.
Exanio as. Col.lib. vltimo. Ut omnē amaritudinē ei⁹
⁊ pallorē exaniet. Et alibi: Patimur autē non nunq̃
tota nocte ⁊ poſtero die baccā velut exaniari.
Exanclo as.ab ex ⁊ anclo. Priſciano dicente: Anclo ꝓ
anclor/ſignificat effundo/exhaurio /ſupero. Plaut⁹
in Sti. Ne iſte edepol vinū poculo exanclauit. Cice.
libro.j.tuſ. Quod cum exanclauiſſet oēs labores tū
incideret in mortis malū ſempiternū. Aliquādo ex/
anclare eſt perpeti. Lucil.lib.xxx. Quantaſcūq; mo/
do erumnas/quātoſq; labores exanclaris. Aliquan
do perficere: Pac. Non poteſt menalippe hic ſine
tua opera exanclari clauus.
Exanthemata/appellātur a Plinio eruptiones pitui
te:aliquando papule.
Exarmo as.manſuefacio. Unde exarmate beſtie ꝓ ci/
curibus ⁊ manſuefactis. Lampri.in Helio. Habuit
leones ⁊ leopardos exarmatos in delicijs quos edo
ctos per manſuetarios ſubito ad ſecundā menſam ⁊
tertiā menſam iubebat accūbere ignorātibus cūctis
ꝙ exarmati eſſent ad pauorē ⁊ ridiculū excitādū.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Exareſco/perfecte areſco. Col.lib.iiij. Et ſole ac vento penitus ſiccari atqꝫ exareſcere. Cice. papirio. Deinde ipſa illa ſi qua fuit in me facultas oratiōis niſi me ad exercitationes retuliſſem exaruiſſet.i. oīno arida facta fuiſſet ⁊ defeciſſet.

Exareſio.idem quod exareſco: niſi ꝙ exareſco proprie extrinſecus fit: exareſco intrinſecus: vt de fuco marino dicit Pli.lib.xxvj. Sed omnibus articulis morborum impoſitus anteqꝫ exareſiat.

Exaro as.penul.produ. perfecte aro. ſed per tranſlationem ſignificat ſcribo. Qui enim ſtilo ſcribūt in codicillis: hi quaſi ſulcos inſtar aratorū ducere videntur. Cic. Cornificio. Hęc cū eſſem in ſenatu exaraui.

Ex aſſe/duę partes ſunt/ſignificatqꝫ ex tota hęreditate quę dicitur as aſſis: quę pluribus modis diuidebātur. Unde dicimus: Hic ex aſſe hęres relictus eſt: id eſt ex toto. Mar.libro.vij. Hęredem fabius labienum ex aſſe reliquit.

Exauctoro as.penul.produ.ſignificat ab auctoramento: hoc eſt obligatione militari atqꝫ ſtipēdio libero: priuoqꝫ: a quo exauctorati milites dicuntur qui miſſionē habuerunt. Et qꝫuis frequenter cum dedecore exauctorare dicatur: perſępe tamen ſignificat miſſos facere a militia milites citra vituperationē. Liuius lib.xxv. Volonū exercitus qui viuo graccho ſumma fide ſtipendia fecerat/velut exauctoratus morte ducis ab ſignis diſceſſit. Et libro.xxvj. Cum diſſeruiſſet exauctorato dimiſit. Ulpi. Exauctorare interp̄tatur inſignia militaria detrahere: quod cuꝫ infamia conficitur: vt eſt apud Lamprid. qui ſcribit Alexandrum tumultuantes legiones exauctorauiſſe.

Exaudio/perfectionē audiendi denotat: ⁊ hoc duobus modis. Uno cum quod petimus/impetramus. Unde dicere ſolemus: vt nos exaudire digneris. Virg. Et nulli exaudita deorū vota precesqꝫ męę. Alio cuꝫ proxime ſeu vehementer audio. Liui.libro.j. Equitē clara increpans voce vt hoſtes exaudirent redire in pręliū iubet. Terē.in hecy. Vereor ſi clamorē eiꝰ hic crebro exaudiat/ne parturire intelligat.

Exbaliſto as.a baliſta fit/⁊ ſignificat decipio. Plautꝰ: Ego hunc cōmunē meū atqꝫ noſtre omniū hoſtem exbaliſtabo lepide. απο του βαλλω λεγεται και ἀλλο εστι το σκορπιοσ απο του σκορπιζω το αποσκεδαρ ρυμι.ita ſcribit Michalꝰ etymologicus ⁊ baliſta eſt maiorū tormentorū genꝰ vnam bricolā dicebāt aui noſtri.

Excalfacio ⁊ excalfactorius. vide in dictiōe calefacio.

Excādeſco is.⁊ excandefacio. Vide in dictiōe candeo.

Excandeſcentia.ab apul.libro de dog.platonis appellatur ea ainmę pars: quę irritabilis eſt/habens domicilium in corde: quam alio nomine iraſcētiā nomināt quę iracundia a Cicerone dicta eſt in prima tuſculana a furore ⁊ impetu animę ducto vocabulo vt inq̄t Plato in Cratilao.

Excanto as.ſignificat quod incantatū eſt alio incantamento libero: quod ⁊ recanto dicitur. Pli.lib.xxviij. Qui fruges excantaſſet. De recanto idem: Non pauci ⁊ ſerpentes ipſos recantari putant. Aliquando excantare capitur pro excludere. Plau. Nam crede cuiūs cor excantare poteſt.

Excerebro as.cerebrū excipio: vt apud Eſaiā. Qui mactat pecus quaſi qui excerebret.

Excetra/dicta eſt hydra/ꝙ vno ceſo capite tria excreſcebant. Plau.in perſa. Cum excetra/cum antheo delectari mauelim qꝫ cum amore. Gręco vocabulo dicit̄ echidna. Ouidius. Pars quota lernea ſerpens eris vnus echidnę. Scribit Diodo. Herculeꝫ debellaſſe hydram non ſolum ferro: ſed etiam flammis adhibito Joalo qui inciſam ceruicem ardēte face e veſtigio inureret. Conſtat ſm hiſtoricos hydram in lerna argiuorum palude extitiſſe aquas euomentē quę vaſtabant vicinas ciuitates: in qua vno meatu clauſo multi erumpebant. Quod hercules videns loca ipſa exuſſit: ⁊ ſic aquę meatus clauſit. Nam hydra απο του υδατοσ.id eſt ab aqua nomen accepit. Plato aſſerit in Euthydemo hydrā fuiſſe callidiſſimū ſophiſtam/cui p̄ter ſapientiā pro vno ſermōis capite amputato multa repullulabant.

Excedo is.penul.pro.diſcedo/egredior. Cice. [illegible] ipſa cura ⁊ meditatione obeūdi ſui muneris exc[illegible]ta. Item vltra cedo tranſeo. Col.lib.vij. Cum [illegible]ſerint annos decem fetibus inutiles ſunt. Plau[illegible] in aul. Iſthic adeſto ſi hercle tu ex iſthoc loco digitum tranuerſum aut vnguē latū exceſſeris. Itē ſupero: vt Cice. excedit omnes eloquētia.

Excido is.penul.cor.ab ex ⁊ cado.a in i mutata prętéritum excidi ſupinū excaſum facit/ſignificatqꝫ deorſuꝫ cado. Virgi.lib.ij.geor. Nam ſępe incautis paſtoribus excidit ignis. Unde per trāſlationē excidere animo eſt ī obliuionē dare. Idem: Necdū etiā cauſę irarum ſeuiqꝫ dolores exciderant animo. Interdū diſſentire. Luca.lib.xxviij. Ego ab archolocho excido.

Excido is. penul.produ.excidi exciſum/extra vel de aliquo cedo ⁊ penitus deſtruo. Cice.lib.ij.offi. Nec lapides ex terra exciderentur ad vſum noſtrum neceſſarij. Idem in Cato. Quo modo carthagini male iam diu cogitant bellū inferatur multo tempore ante denuncio: de qua vereri non ante deſinam qꝫ illam exciſam cognouero.

Excidiuꝫ ⁊ excidio/ab excido deduci manifeſtū eſt pro peremptione ⁊ quaſi nece vrbis aut prouincię vt cū ceſis hominibus męnia ad ſolum deducuntur. Hęc etiam a cedendo dici videri poſſunt.

Exciſo as.penulti.produ.lanio/verbero/⁊ quod vulgo dicit̄ ſtratio frapo. Plau.i ciſ. Capillo ſciſſo atqꝫ exciſatis auribus.

Excello is.exculi excelſum: ⁊ excelleo es.excellui.ſignificat ſupero. Lactā.lib.vij. Qui omnes licet eloquētia excelluerit. Hinc excelſus magnus Gel.lib.j. Tāto fuiſſe herculē corpore excelſiorem.

Excerno is.purgamenta ventris emitto. Celſ. lib.iiij. Quoniā porte modo in inferiores partes ea quę excreturi ſumus emittit. Hinc excrementū purgamentum ⁊ ſtercus. Unde Pli.lib.x.ſcribit/ꝙ quia coruꝰ excrementis calciamenta fędauerit a mencippe exanimatus ſit. Proprie tamen excernere eſt extra cernere/quod vernacula lingua dicimꝰ Cernit fora Col. libro.ij. Itaqꝫ in area detrita frumenta ſic aggeranda: vt omni flatu poſſint excerni.

Excerpo is.pſi.ptum.ſignificat ſecernendo/extraho. Unde excerpta dicimus quę ex libris velut floſculos extrahimus.

Excipio is.penul.corre.extra capio. Cice.lib.tuſ. Nſi ſolū eos diceres miſeros quibus moriēdū eſſet: neminem tu quidem eorū qui viuerent exciperes. Aliquādo excipere eſt ſe ad aliquē recipere: ⁊ proprie excipiuntur cadentes/aut in calamitatem collapſi. Lactan.libro.ij. Nunc errantē atqꝫ inopem ianus excepit. Virgi.lib.iij. Heu quis te caſus deiecta cōiuge tanto Excipit. Aliquādo aliquid recipere. Aug.li.v. con. Et dum cor aperiā ad excipiēdū qꝫ diſerte diceret pariter intrabat. Aliquādo inquirere. Cice.libro ij.de ora. Quędā dari ex hac vita ad pertrahendos animos hominū ⁊ ad excipiendas eorū voluntates. Aliquādo ſeparare. Virg. lib.ix. Ipſum illū clypeū criſtaſqꝫ rubētis excipiā ſorti. Aliquādo per dolū capere/opprimere. Idem: Excipit incautum patriaſqꝫ obtruncat ad aras. Aliquādo colligere. Mar. Uentris onus miſero: nec te pudet excipis auro. Aliquādo abſcondere. Plau.in aul. Nec parem tibi ab eo·

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſndipiſces: necꝫ furem excipies.

Exceptio/excluſio que ſicuti vlpianus docet interponitur actioni cuiuſlibet rei/ad excludendū id quod in intentionē condēnationēqꝫ deductū eſt.

Excepto as/ſepe extra capio/vel ad me frequenter traho. Cice. in parad. Et videat aliquē ſummis populi beneficijs vſum: barbatulos mullos exceptentem de piſcina. Virgi. lib. iij. geor. Ore om̄es verſe in zephirum ſtant rupibus altis. Exceptātqꝫ leuis auras et ſepe ſine vllis Cōiugijs vento grauide mirabile dictu id eſt frequēter ad ſe trahunt ⁊ capiunt.

Excipuū qđ excipiť ſicut precipuū qđ ante capiť.

Excipula/ab excipio ſicut decipula a decipio: ⁊ eſt ſeptum ex arundinibus cōtextis ad capiendos piſces. Pli. Hiemato lacu fluctibꝰ glomerate voluunť anguille in tantū mirabili multitudine: vt in excipulis eius fluminis ob hoc ipſum fabricatis/ſingulorū milium globi reperiantur.

Excieo as. exciui excitij excitum/ extra moueo. Feſtus Exciet/excutiet.

Excio is. exciui vel excij excitū/extra voco vel extra ſeu valide cōmoueo. Plautꝰ in ciſ. Vt mihi exciuiſti lachrymas. i. cōmouiſti. Et in epi. Quid eſt pať ꝙ me exciuiſti ab edes. Pe. Vt matrē tuā videas. i. euocaſti. Excire autē/expergefacere eſt. Liui. lib. j. Hercules ad primam aurorā ſomno excitus.

Excito as. penul. corre. frequentatiuū. Terē. in. heau. Nū vides q̄tum mali ex ea re excites. Pro expergefacio. Damaſus ad Hiero. Dormientē te ⁊ longo tā tempore legenē potius q̄ ſcribentē queſtiūculis ad te miſſis excitare diſpoſui. Pro prouoco ſollicito ve Col. lib. j. Nam cum certamine opus excitetur/tum inceſſantis animaduerſio iuſta eſt ⁊ ſine querela videtur adhiberi.

Exclamare/voce magna clamare. Plau. in am. Ibi neſcio quis maxima voce exclamat. Itez exclamare alte vocare. Idē in eadem. Dum hec agūtur voce clara exclamat vxorē tuam. Exclamationes fieri ſolēt ſine aliquo adminiculo/modo per nominatiuū/ modo per accuſatiuū/modo per vocatiuū.

Excludo is. penulti. produ. extra claudo eijcio. Plau. in aſi. Homo hercle hinc excluſus eſt foras. Hiero. Philippū regem macedonū introeuntē ex more cubiculum vxor irata excluſit: Per trāſlationē excludere ponitur pro liberare. Actius. Qua virtute hic ſe ſeruitute excluſit. Item ꝓ incubādo pullū emittere. Col. lib. ix. Veteranas auis ad rem eligi oportebit que iam ſepius id fecerint/moreſqꝫ earꝫ maxime pernoſci. quoniā alie melius excludant: alie editos pullos cōmodius educent. Idē Colūbe excludunt vigeſimo die. Sic excludere/ eminere ⁊ apparere quod idem fere eſt quod emittere: vt in Ps. Excludantur qui probati ſunt argento. Vnde dicūtur ⁊ in arte argentaria excluſores: id eſt ex quadā confuſione maſſe ad ſue forme expreſſores.

Excolo is. penul. corre. Liui. Excultū perfecte adoro. Lactan. lib. vj. Nam ſi deorū cultores ſimulacra inſenſibilia excolūt: ⁊ quicquid precioſi habēt/in ea cōferunt. Habet ⁊ reliquas ſignificatiões quas colo: ſed profectas ratione prepoſitiōis ex.

Excompoſito ſm̄ ordinem datum. Liui. Tum excompoſito orta vis/ſignoqꝫ dato iuuētus romana ad rapiendas virgines diſcurrit.

Excorio as. vide in dictione corium.

Excors/extra cor: quaſi ſine corde: hoc eſt animo quo ſapimus. In corde eīm vt inquit Pli. habitat mens. Vnde ponitur pro inſipiente. Lactā. lib. iij. In quo alios non excordes tātū fuiſſe arbitror/ſed etiam impios ꝙ in ſecreta celeſtis illius prouidentie curioſos oculos voluerunt immittere.

Excreare eſt quadā vi expuere. Celſus. Et interdū aliquid purulenti excreat.

Excreſcere/valde ſiue extra creſcere. Col. lib. v. Si ſatis excreuerint iugo ſupponantur.

Excretū ſupinū ab excerno/ſignificat egeſtū. Vnde excreta tritici dicuntur/vulgo granacia: hoc eſt que ex incerniculo pro immundis ſeponūtur. Col. lib. viij. Vbi annona eſt carior: excreta tritici minute cōmodentur gallinis. Ibi excreta nomen. Participiū ſcđo eſt: vbi paulopoſt ait. Furfures a farina excreti. Excretū ſcđo ſupinū ab excreſco/ſignificat qđ valde creuit. Virgiľ. lib. iij. geor. Multi iam excretos prohibent a matribus hedos.

Excubo as. penulť. corre. vigilo/cuſtodiā facio ⁊ quaſi minime iaceo: vt milites extra caſtra vel extra tentorium ad imperatoris cuſtodiā noctu armati ꝯſidūt. Sal. in Iu. Necꝫ ſecus q̄ ſi iter faceret caſtra munire: excubitū in porta/cohortes ex legionibus ꝓ caſtris equites auxiliarios mittere. Liui. Ptolemeū ac leonatum excubantes ad cubiculi limē excitauerūt.

Excubie/vigilie: licet vigilie tm̄ nocturne dicātur. Excubie ⁊ diurne ⁊ nocturne.

Excubitor/qui excubat. vnde gallus dicitur excubitor qui peruigil horas cantu indicat.

Excudo is. penul. produ. ſi. vel excudi ſum. cudēdo elicio. Vir. Vt primū ſilicis ſcintillā excudit achates. Per trāſlationē. Lactā. de opi. Profiteor nulla me neceſſitate vel rei vľ tēporis impediri/q̄ minus aliqđ excudam quo philoſophi ſecte noſtre quā tuemur inſtructiores/doctioreſqꝫ in poſterum fiāt. Sic Virgilius. Vt varias vſus meditando excuderet artes: id eſt ſtudioſe reperiret. Excudere etiā dicuntur galline oua/quādo ex eis pulli naſcūtur: quod ⁊ excludere dicimus. Col. lib. ix. Negať anſer aliena excudere oua niſi ſubiecta ſua quoqꝫ habuerit.

Excuſo as. penul. produ. obiectū crimē purgo ⁊ a me repello. Cic. Nulla eſt excuſatio peccati ſi amici cauſa peccaueris. Et excuſare eſt afferre i excuſationē id quod peccandi cauſam prebuit: qđ potius per accuſo dici debere videtur: veluti ſi latrones aut flumina impedimēto fuerūt ne ad diez adeſſe poſſem. Eo modo quo Quint. Tu tamē ſi interpellatus tēpeſtatibꝰ ſerius veniſſes excuſares mare ⁊ ambiguos flatꝰ. i. mare in excuſationē adduceres. Liui. de Torquato. Oculorū valitudinē excuſauit.

Excuſabile/qđ excuſatione dignum eſt.

Excuſatorius a. um. quod ad excuſationem pertinet: vt excuſatoria epiſtola.

Excutio as. penul. corre. ſſi. ſum. ab ex ⁊ quatio/ſignificat qđ vernacula lingua dicimus ſcorlare. Virgi. lib. xij. Summaſqꝫ excuſſit vertice criſtas. Plau. Excudedum palliū. Per tranſlationē ſignificat eijcio/ emitto. Plau. in aul. Mihi miſero cerebrū excutiunt tua dicta ſoror. Lapides loqueris. i. frangunt. Virgiliꝰ: Excuſſus acōteus fluminis in morem. Item deijcio. Hinc excuſſores equi dicūtur q̄ ſeſſorē deijciūt. Pli. Excuſſo circenſibus auriga cucurriſſe excuſſores conſtat ⁊ primatū obtinuiſſe. Itē eligo. Cic. lib. xij. phil. Iuuentutē omnē ex tota italia excuſſimus.

Excuſſoriū cribrū. vide in dictione ſubcerniculū.

Exdiſcutio ab ex ⁊ diſ ⁊ quatio ſignificat perfecte diſcutio. Hieronymus ad ctheſi. Cum hec ſe ita habeant ꝓuoco aduerſarios vt omnes retro cartulas exdiſcutiāt: ⁊ ſi q̄d in meo ingeniolo vitij repererint ꝓferant in medium.

Exdorſuo as. dorſum cōfringo vel dorſo nudo. Plautus in aul. Tu macherio congrum murenam exdorſua quantum potes. Hec duo preter regulam componuntur cum ex. Non enim ex ſede componiť cum d vt educo.

Execo as.pe.coꝛ.ab ex ⁊ ſeco:ſed ſ abijcit/⁊ ſignificat excido extra ſeco. Colu.lib.iij. Arboꝛē quā inſerere voles/diligēter execato ea parte que maxime nitida ⁊ ſine cicatrice eſt/dabiſqꝫ operā/ne librū lędas.

Execro as.penul.coꝛ.ab ex ⁊ ſacro abiecta ſ ⁊ a in e mutatur. Dicitur ⁊ execroꝛ deponēs/pro hoꝛroꝛi ⁊ abominatiōi habeo:qđ eſt magis in vſu. Virgi. Et terram altricem ſeui execramur vlyſſis.

Exedo is.penul.coꝛ.vel exeſ/cōrodo/cōſumo. Pli.lib.xxvj. Naſcuntur quoqꝫ in ſanguine ipō hominis animalia exeſura coꝛpus. Cice.lib.iij.tuſ. Egritudo lacerat exeſt aiam/planeqꝫ ꝯficit. Aliqñ exedere eſt extra ſeu de aliquo vaſe edere. Terē.in phoꝛ. Tu tibi hoc intriſti tibi omne eſt exedendū.

Exedra/locꝰ ſpatioſus quaſi tricliniū:que quaſi ad occidentem verſa eſſe ſolebat. Cice.lib.iij.de oꝛa. Tūc dedita opera quieſcētibus alijs in eā iam exedrā veniſſe in qua Craſſus poſito lectulo requieuiſſet. Hiero.ad Euſto. Si quis ceperit egrotare/trāſfertur ad exedram latioꝛē ⁊ tanto ſenū miniſterio confouetur vt nec delicias vꝛbiū/nec matris querat affectū. Dichalus autem etymologicus. εξεδρα τοπος τισεσι απο του ξκαι εδρα και συνεκατα καφεδρα παρατο εξομαιτο εξω μελλωρεξω.

Exemplū inquit Feſtus quod ſequamur aut vitemus. Exemplar ex quo ſimile faciamꝰ. Pli. lib.xxxv. Sūt qui venerē dianeā illo pictā exemplari putant. Sed ſepe confunduntur:vt exemplū ſit ex quo ſimile faciamus. Sal. Litteras quas ſibi noie Catiline redditas dicebat exemplū earū infra ſcriptū eſt:id eſt eaꝝ foꝛma infra ſcripta eſt. Quintil.li.x. Sic litteraꝝ ductus vt ſcribendi fiat vſus pueri ſequūtur. Sic muſici vocem dicentiū: Pictoꝛes opera prioꝛū. Ruſtici probatā experimēto culturā in exemplū intuent. Cice. Apio. Ex litteris quarū ad me exemplum miſiſti. Oui.de triſ. Pluribus exemplis ſcripta fuiſſe reoꝛ. Ponūtur nōnunqꝫ pro eodē. Cice.pꝛo Mure. Domeſticū te habere dixiſti exemplū ad imitādū. Et iterum: Ad imitādū ꝟo tam mihi propoſitū exemplar illud eſt qꝫ tibi. Dicit ⁊ exemplariuꝫ pꝛo exemplari. Pli. Juba hec omiſit in hoc tractatu exemplariū vitioſum eſt. Sciendū tamē ꝙ exemplū dicit quādoqꝫ grauis pena que poteſt ceteris documento eſſe. Teren.in eu. Que futura eſſe debent exempla in eū indigna. Rurſus exempluꝫ dicitur illud qđ adhibet rei aut ꝓbande aut oꝛnāde cauſa. Unde pars ꝓbatiōis vocatur ab exemplis. Et in elocutiōe exemplū inter oꝛnamēta numerat:pꝛo quo exemplar dici non pōt. Similiter exemplū vocat qđ vulgo dicit monſtra. Cice. Si qs purpurā aut aliud qppiā vendēs dicat: ſume a me:ſed huius exēplū aliunde rogabo tibi qđ oſtendā:aut ſi aceruos dicant ſe tritici habere ⁊ eoꝝ exemplū pugno non habent qđ oſtendant.

Exemptus.vide in dictione Eximo.

Exequoꝛ pe.coꝛ.ſignificat ꝑficio/⁊ executioni mando. Apul. Neqꝫ in tenebꝛis ſed in ꝓpatulo iuſſa dñi exequebar. Qñqꝫ declaro expꝛimo. Cice. Var. Habeo multa occultioꝛa que vix verbis exequi poſſum.

Exequie/funebꝛe officiū:qđ.ſ.in funere exequimur: ab eo dicte ꝙ hoies pompā poſt ſequunt. Hinc exeqoꝛ qđ eſt exequias facio:vł exequijs ꝯuiuoꝛ. Var. Ipm propter ius liberti ſemitracti exequiātur. Hec etiaꝫ parētalia ⁊ iuſta dicebantur.

Exerceo es.cui.exercituū ab ex ⁊ arceo/quaſi extra arceo/ꝑmo/fatigo. Teren.in adel. J ſane ego te exercebo hodie vt dignus es ſilicerniū. Quādoqꝫ exercere eſt in operā ponere. Virgi.lib.iij.geoꝛ. Exercete viri tauros. Quādoqꝫ tractare. Col.li.iiij. Qui vt bonas ac delicatas artes exercuerit. Quādoqꝫ habere. Sal. Jurgia/diſcoꝛdias ſimultates cum hoſtibꝰ exercebant. Quādoqꝫ lucrari. Ter.in heau. Ancillas ſeruos niſi eos qui opere ruſtico faciundo facile ſumptum exercent ſuū omnes produxi ac vēdidi. Quandoqꝫ pꝛobe terrā colere. Virgi.li.j.geoꝛ. Exercetqꝫ frequēs atqꝫ imperat aruis. Hierony.a ſimili in ꝓfa. pſalmoꝛū. Cogitis ergo vt veluti quiddā nouale ꝓſciſſuꝫ iā aruū exerceā:⁊ obliqs ſulcis renaſcētes eradicē. Quādoqꝫ inſequi. Virgi. Tum vos o tyrij ſtirpem ⁊ genus omne futurum exercete odijs.

Exercito as.frequētatiuū. Cice.pꝛo cluē. Homo in primis ingenioſus ⁊ in dicēdo exercitatus. Hinc exercitatio.de qua idē lib.j.ad heren. Exercitatio eſt aſſiduus vſus conſuetudoqꝫ dicendi.

Exercitiū eſt ipſe actꝰ ⁊ vſus exercēdi opandiqꝫ.

Exercitus a.um.participiū:vt homo exercitus q̄ multꝭ negocijs aſſuetus ſit ⁊ experiētia doctus ⁊ detritus. Gel. Aderat foꝛte ibi amicus noſter homo lectione multa exercitꝰ:cui pleraqꝫ omnia veterū litterarū q̄ſita meditata euigilataqꝫ erant. Cice.lib.v.tuſ. Uſus eſt inexercitus pꝛo non exercitato cum ait: Aſclepiadē ferūt nō ignobilē nec inexercitū philoſophū. Aliquando exercitus ſumitur pꝛo fatigato ⁊ in laboꝛibꝰ aſſueto. Virgi.li.iij. Nate iliacis exercite fatis. Aliquando pꝛo durato: vt cum quis diu ſe exercēdo durus:hoc eſt robuſtus factus eſt coꝛpoꝛe in laboꝛibꝰ perferendis. Sal.in Jug. Nabdalſa exercito coꝛpoꝛe.i.ſolidato: vt exponit Nonius.

Exercitus us/nomen ſignificat militum copiā ab exercendo:qꝛ vt inquit Var.fit melioꝛ. Vege.lib.ij. Numerꝰ militū exercitat: vnde ex re ipſa atqꝫ ope exercitus nomen accepit: vt ei nunqꝫ liceret obliuiſci quod vocabat. Docet etiā vegetius romanos milites taꝫ veteranos qꝫ tyrones exerceri ſolitos ad omne genꝰ armoꝛum. Omnes eñ artes iugibus exercitijs pꝛoficiunt/cuncta exercitatiōe cōualeſcunt: vt merito dictum ſit quotidiana exercitia ad ſanitatē plus ꝓdeſſe qꝫ medicos. Et non vnā cohoꝛtē neqꝫ vnā alā/ ſed numeros multos militū exercitū eſſe Ulpia.ſcribit.

Exercitoꝛius/qui ſe exercet.

Exercio is.iui.itum.ab ex ⁊ ſarcio componitur/⁊ ſignificat ſarcio.

Exentero as.pe.pꝛo.perfoꝛo. Plau.in epi. Acutū cultrum habeo qui exenterē marſupiū ſenis.

Exeo is.extra eo:egredioꝛ ⁊ cōſtruit tam cū actō qꝫ cū ablatiuo: vt exeo domū ⁊ exeo domo. ꝑ tranſlationē exire eſt liberari. Luci.lib.xxviij. Ne hoc faciat atqꝫ erumna exeatis. Jtem vitare. Virgi.lib.v. Coꝛpoꝛe tela modo atqꝫ oculis vigilantibus exit. Jtem erūpere: vt apud eundem libꝛo.ij. Non ſic aggeribꝰ ruptis cum ſpumeus amnis exit. Exire de poteſtate ſignificat mentis impotē fieri. Cice.lib.iiij.tuſ. Jtaqꝫ iratos ꝓpꝛie dicimus exiſſe de poteſtate:id eſt de cōſilio/de ratione/de mente.

Exero is.penul.coꝛre.exerui exertum ab ex ⁊ ſero ſignificat extraho/emitto/eleuo/nudo. Sta. Fulgentēqꝫ exerit enſem. Oui.lib.j.faſ. Credibile eſt illos paritē vitijſqꝫ iociſqꝫ. Altius humanis exeruiſſe caput. Idē Exerit hec humerū veſtes trahit ille per altas. Col. lib.viij.poſuit pꝛo exeo/cum ait: Nam dum vincula exerere conantur/non quieſcunt.

Exerto as.ab exero. Virgi.lib.iiij. At ſcyllam cecis cohibet ſpelunca latebꝛis. Oꝛa exertantem ⁊ naues in ſaxa trahentem.

Exfio/ſignificat purgo:a quo Exfitꝰ us.ꝓ purgatione.

Exheredare.vide in dictione abdico.

Exhalo as.penul.pꝛo.extra halo/ſpiro. Lactā.lib.vij. Quos autē moꝛbus interimit ſpiritū diutius exhalant. Vir.lib.vij. Seuāqꝫ exhalat opaca mēphitim.

Exhaurio is.pꝛoꝛſus euacuo finio. Virgi.lib.iiij. Heu quibus ille iactatꝰ fatis que bella exhauſta canebat.

In de inexhauſtus/pro infinito. Sic dicimus: Grati/
as deo inexhauſtas replico.

Exherbare/eſt herbas extirpare. Col. li. v. Perticalis
fere ſalix eundē agrum quē viminalis deſiderat meli
oꝛ tamen riguo prouenit: atqꝫ ea taleis cōſerit̄ ⁊ cum
germinauit/ ad vnā perticā ſūmittitur: crebroqꝫ fodi
tur atqꝫ exherbat̄: nec minus q̄ꝫ vinea pampinat̄. Et
alibi: Exherbandus eſt locus.

Exhibeo es. pe. coꝛ. profero ⁊ in publicū deduco: ⁊ vi/
dendi tāgēdiqꝫ hois facultatē pꝛebeo vel reoſtendo
quaſi extra ſecretū habeo. Paulus: Exhibere eſt face
re in publicū poteſtatē: vt ei qui agit experiūdi ſit co/
pia. Exhibere negociū eſt laboꝛe vel moleſtia affice/
re. Cice. lib. iij. offi. Quod cum audiſſet adoleſcēs ne
gocium exhiberi patri.

Exhoꝛreo/a quo exhoꝛreſco/pro expaueſco. Plan. Ci
ceroni. Sed non poſſum nō exhoꝛreſcere/ſi q̄d intra
cutē ſubeſt vulneris qđ priꝰ nocere poteſt q̄ꝫ ſciri cu/
rariqꝫ poſſit. Ibi paſſiue. Virgil. actiue dixit lib. vij.
Adueniat vultus neue exhoꝛreſcat amicos.

Exhibilo as. penul. coꝛ. ſignificat cū ſono vocis ⁊ po/
pulari tumultuariaqꝫ ſibilatiōe expello/derideo. Ci/
ce. Hiſtrio ſi paulum ſe moueat extra numerum/aut
ſi verſus pronunciatus vna ſyllaba bꝛeuioꝛ aut lōgi/
oꝛ exibilatur atqꝫ exploditur.

Exigo is. penul. coꝛ. exegi/exactum: excludo/ eijcio/ ex/
pello/quaſi extra ago. Plau. Itaqꝫ omnes exegit fo
ras. Et exigere eſt debitū repetere. Ci. Caſſio. Lōgio
res expectabo vel potiꝰ exigā. Hinc exigere pecuniā
dicimur/q̄ nobis debet̄. Et exactoꝛes vocātur q̇ pe/
cunias exigunt. Interdū eſt conuenienter poſtulare.
Lactā. lib. iiij. Sapientia ſpectat ad filios que exigit
amoꝛē. Interdū vehementer ⁊ cum inſtantia poſtu/
lare Hiero. in pro. Tobie: Mirari nō deſino exacti/
onis veſtre inſtantiā. Exegiſtis em̄ librū chaldeo ſer/
mone ſcp̄tū ad latinū ſtilū trahā. Interdū agere ſeu
traducere. Teren. in hecy. Illiqꝫ exopto vt reliquā
vitā exigat. Interdum perdiſcere/inquirere. Virgil.
Querere cōſtituit ſocijſqꝫ exacta referre. Sue. in Ce
ſare Britāniā petiſſe ſpe margaritarū/quarū ampli/
tudinē cōferentē interdū ſua manu exegiſſe pondus.
Interdū facere. Virgi. Quos impꝛoba ventris exe
git cecos rabies. Interdū definire cōſtituere. Idem
lib. iiij. Decreuitqꝫ moꝛi ſecū ip̄a modūqꝫ exegit. In/
terdum cōplere. Plau. in am. Menſes iam tibi exa
ctos eſſe vides. Interdum vi extoꝛquere. Cice. lib. de
di. Et cū eēt tritici modiꝰ ſeſtertijs duobꝰ ꝓ frumēto
in modios ſingulos duodenos ſeſtertios exegiſſe.

Exitium ab exeo. is. Feſtus: Exitium antiqui ponebāt
pro exitu: nūc exitium peſſimū exitum dicimꝰ. Unde
⁊ moꝛs dicitur aliquando calamitas. Terē. in phoꝛ.
Quod ego nūc ſubito huic exitio remedium inueniā
miſer? Colu. lib. j. Sic emunita ſola ⁊ latera hoꝛreo
rum pꝛohibēt curculionē: quod genus exitij cum in/
cidit mlti opinant̄ arceri poſſe ſi exeſe fruges in hoꝛ/
reo ventilentur ⁊ quaſi refrigerentur.

Exitiale/moꝛtiferum/calamitoſuꝫ/damnoſumqꝫ. Pli.
lib. viij. Ille contra vꝛinā ſpargit pꝛudens hāc quoqꝫ
leoni exitialem. Virgil. lib. vj. Sed me facta mea et
ſcelus exitiale lacene.

Exitiabile/idem qđ exitiale. Oui. lib. vj. met. Dumqꝫ
manu tentat trahere exitiabile ferrum.

Exilio is. penul. coꝛre. ab ex ⁊ ſalio/ſignificat exeo ⁊ q̄/
ſi ſaltando/pꝛoꝛumpo. Cicero Tyroni. Mihi crede
tuis ⁊ illius litteris perlectis exilui gaudio. Huiꝰ fre
quentatiuum eſt exulto.

Exilium pꝛiuatio patrie: quaſi extra ſolum. Seneca in
lib. de conſolatione apud albinam matrem exiliū dif
finiens ait. Exilium nempe loci cōmutatio eſt. Hanc
cōmutationē loci aliquādo ſequūtur incōmoda pau/
perta s ignominia contēptus quibus detractis nihil
eſt quod magnopere exilium ſit pertimeſcenduꝫ/nec
cōmutatio loci oneroſa. Aſſiduus enim eſt humani
generis diſcurſus ⁊ naturalis quedam irritatio ani/
mis moꝛtaliū ineſſe creditur cōmutandi ſedes ⁊ trāſ/
ferendi domicilia.

Exilioꝛ aris. exul fio. Unde ſcribit̄ de Iohāne apoſto/
lo/ꝙ Domitianus iuſſerit eum exiliari.

Exilicus a. um. quod ad exilium pertinet: vt exilica cau
ſa que aduerſus exules agitur.

Eximo is. penul. coꝛ. ab ex ⁊ emo/ſignificat excipio ſeu
aufero. Terē. Ubiubi inueniā pāphilū: vt egritudi/
nem/in q̄ nūc eſt eximā atqꝫ expleā aīm gaudio. Au.
lib. viij. con. De vinculo deſiderij cōcubitus quo ar/
ctiſſimo tenebar: ⁊ ſeculariū negocioꝝ ſeruitute quē/
admodū me exemeris narrabo. Uñ exēpti dicuntur
excepti. Exēptus apud iuriſcōſultos dicit̄ q̇ a ſuo iu/
dice ſiue iuriſditiōe oꝛdinarij ſubductus eſt.

Exemptile penult̄. coꝛ. qđ auferri ⁊ eximi pōt. Col. lib.
ix. Quadrate pertice paxillis ſuperponuntur: vt auē
recipiat aſſilientem. Sed idcirco ſunt exēptibiles vt
cum res exigit a paxillis deducte liberum aditum cō
uertentibus ſtabulum pꝛebeant.

Eximium/excellens egregiū ab eo ꝙ in ſacrificijs opti
mum pecus de grege eximebat̄: vel ꝙ eximia ſpeciē
animal numini offerendum. Et eximij poꝛci dicebā/
tur maioꝛes qui ad ſacrificandum electi erant ſigna/
ti macula aut nota: ſicut egregie oues e grege electe.
Nam quod a vulgo exemptum eſt/ſingulare dicit̄ ꝙ
in alioꝛum oꝛdinem non ſit redigendum. Uñ Virg.
Eximias hoſtiaſ dixit q̄ ad ſacrificiū deſtinate eximū
tur a grege. vt: Quattuoꝛ eximios pꝛeſtanti coꝛpoꝛe
tauros. Dicit̄ ⁊ in malū. Cice. in ver. Sin hanc vos
in rege tam eximiā iniuriā/tam accerbā neglexiſſe.

Exinde/pro exinde: pꝛopter hoc quapꝛopter. Ideo Li/
ui. lib. j. Ut igit̄ pauloante animuꝫ inter fidenatē ro/
manāqꝫ rem ancipitē geſſiſti: ita iam coꝛpus paſſim
diſtrahēdū dabis. Exin duabus admotis quadrigis
in curru earum diſtentum illigat Metium.,

Exinanio is ab ex ⁊ inano: euacuo/attenuo: ⁊ ad nihi/
lum redigo.

Exinſperato/aduerbium quod non ſperabatur. Liui.
lib. j. Tum clamoꝛe qualis ex inſperato fauentiū ſo/
let romani adiuuant militem ſuum.

Exis/dictio greca εξισ qua ſignificatur habitus. Pli.
in epiſtolis: Ad tantā εξιν ſtudio ⁊ exercitatiōe per/
uenit: ſed cum h hexis. απο του εχειν.

Exiſtimo as. penul. coꝛ. puto/iudico: ⁊ quaſi ex eſtima/
tiōe ſtatuo atqꝫ decerno. Hinc exiſtimatio q̄ fere ſem
per paſſiue ſignificationis eſt: ⁊ ꝓ reputatione ac bō
na fama capit̄: vt homo magne exiſtimationis: id eſt
de quo omnes bñ opinant̄. Pau. iuriſcon. Exiſtima/
tio eſt dignitatis illeſe ſtatus: legibus ac moꝛibus cō
pꝛobatus: q̄ ex delicto noſtro auctoꝛitate legum aut
minuitur aut conſumitur. Minuitur quotiēs manē/
te libertate citra ſtatū dignitatis pena plectimur: ſic
cum relegatur quis: vel cuꝫ oꝛdine mouetur: vl̄ cum
ꝓhibetur honoꝛibus publicis fungi: vl̄ cum plebeiꝰ
fuſtibus ceditur: vel in opus publicum datur: vel cū
in eam cauſam quis incidit que edicto perpetuo infa
mie cauſa memoꝛatur. Conſumitur ỽo quotiens ma
gna capitis diminutio interuenit: id eſt cum libertas
amittitur: veluti cum aqua ⁊ igni interdicit̄.

Exiſto/appareo/emineo/pꝛodo/exurgo/exalto. Cicero
de diui. Sūmerſus equus voꝛaginibus non exiſtit.
Et iterū: Exiſtit hoc loco queſtio ſubdifficilis. Et lib.
ij. offi. At qui eo tempoꝛe tante diſcoꝛdie ſecute ſunt
vt ⁊ tyranni exiſterent ⁊ optimates exterminarētur:
id eſt exurgerent vel exaltarentur.

Extare/eminere ſupereſſe. Virgil. Toꝛpent mole no/

us ⁊ ſummis vix cornibus extant. Unde extare dicũtur libri qui demortui non ſunt. Cice. Que vt ſcis: extat oratio. Nam vt de hoĩe q̃ adhuc viuit dicim⁹ ſupereſt: quaſi nõ eſt ſub terra humatus: ita de reb⁹ extant quaſi extra ſtant/ ⁊ non intra atq; in tenebris latent. Et eſt tranſlatio ſumpta a ſtatua q̃ ſtat ⁊ apparet. Huius cõtrariũ eſt/ intercido qđ eſt pereo. Pli. lib. xxxv. vtrũq; cõplexus eſt. Jam vo ⁊ onerarijs nauibus/ quoniã ⁊ pericula expingimus/ ne quis miretur ⁊ rogos pingi/ exceptis operũ claritatib⁹ que ⁊ ipſa conueniet attingi ſiue extant ſiue intercidere. Interdũ extare eſt/ manifeſte eſſe. Lactã. li. iiij. Si celeſtibus bñficijs extiterit ingratus.

Exlex/ qui ſine lege vel extra legẽ viuit.

Exoculaſſo is. vide in dictione Oculo as.

Exoche/ eminẽtia vel excellẽtia latine dicitur. Unde catexochẽ dicit̃ per excellentiã. εξοχοσ ελληνιστι

Exodiũ genus cãtus. vt inquit Jul. pol. Quẽ cedẽtes de theatro cantare conſueuerãt ab εξο δων. Sunt qui exponãt exodiũ eſſe cantũ. ab εξο extra ωδην cantũ. Erant enim ſm eos exodia ridicula verſibus interta fabellis attellantis potiſſimũ inſerta que ſine cantu ſolebant iuuenes iactitare. Juue. Tandẽq; redit ad pulpita notũ exodiũ. Et iter. Urbicus exodio riſum mouet atellane. Sue. in Tyberio. Unde vox attellanico exodio primis ludis aſſenſu maximo excepta percrebruit hircũ capreis naturã ligurire. Exodium etiam ſignificat exitũ quaſi εξω τησ οδου. id eſt extra viã. vnde Uar. finẽ vite appellat exodium. Idem: Quod ceperas modo in via narra: vt ad exodium deducas. Unde etiã exodus liber quo iudeorũ exit⁹ ab egypto deſcribit̃: ſed ſecũda ſyllaba corripit̃ in exodo tã in prima q̃ in ſecũda ſignificatiõe: q̃uis alterũ ab οδου qđ viã ſignificat: alterũ ab ωδησ. i. a cantu cuius ſyllaba penul. eſt producta.

Exoleſco is. eui. ab exoleo fit/ ⁊ ſignificat creſcere deſino. Unde exoletus/ maſculũ ſcortũ ſeu pathicũ concubinũ iam adultũ ⁊ fere dimiſſum qđ creſcere deſinit. Olim Alexander romanorũ imperator exoletos heliogabali iuſſit deportari: aliquos etiã naufragio mergi. Scribit Pli. Hominẽ creſcere ad ãnos vſq; terſeptenos in longitudinẽ: tum deinde in plenitudinem. Aliquando exoleſcere eſt vehemẽter creſcere. Unde exoletus oleta. um. pro vehementer adulto. Plau. Reliqui domi exoletã virginẽ: aliquãdo ſignificat veterem fieri/ deficere. Agretius/ adoleſcere augmenti eſt: inoleſcere coaugmẽti: exoleſcere vaneſcẽtis eſt. Pli. lib. xxxvij. Carchedonij neſcio an in totũ exoleuerint poſtq̃ metalla eris ibi defecerũt. Col. li. ij. Nam multa ſunt vt dixi q̃ negligẽtia exoleſcant ⁊ fiant ſterilia. Uñ exoletus ẽ ab vſu remot⁹. Quinti. lib. viij. Obſcuritas fit in verbis etiã ab vſu remotꝫ: vt ſi cõmentarios quis pontificũ ⁊ vetuſtiſſima federa: ⁊ exoletos ſcrutatus auctores idipm̃ petat. Liui. Arte agendũ exoleto iam vetuſtate odio.

Exoluo is. qđ ligatũ erat pfecte ſoluo. Plau. i epi. Tu vt exoluã man⁹. Lactã. lib. j. Religionũ animos nodis exoluere pergo. Itẽ exoluere eſt pfecte ſoluere. Hiero. in proe. epi. pſal. Sunt nõnulli qui votũ quo deo vouerũt ſe in ſingulos dies pſalteriũ totũ in ei⁹ laudẽ eſſe dicturos: vel diabolo exagitati: vel ecõtrario ieiuniorum auſteritate vel debilitate corporis id exoluere nequeant. Item premio afficere. Lact. li. x. Imperatori omniũ deo fides ſeruãda eſt: qui nõ tm̃ viuentibus ſed etiã mortuis poteſt virtutes exoluere. Item expedire/ liberare: Teren. in hecy. Illas errore ⁊ te ſimul ſuſpitione exoluas.

Exomides/ genus veſtis que alijs ſuperponit̃. Sunt q̃ comicorũ veſtimẽtũ eſſe intelligãt exertis humeris.

Exorbito as. penul. cor. quaſi ex orbita recedo. Orbita vo veſtigiũ eſt rote decurrẽtis ſiue circuitus. Augu. lib. viij. de ciui. dei. Non eis cedentes ad aliquid approbandũ vel perpetrandũ quod exorbitet ab itinere ſapientie ⁊ lege iuſticie.

Exorciçare inquit Aug. lib. j. de beata vita eſt per diuina imundũ ſpiritũ adiurãdo expellere. Exorciſmus/ adiuratio. Exorciſta/ adiurator: ſed ſpiritus rident barbariſmos ideo dicendũ eſt exorgibare. nam componit̃ ex εξ και οργη εν θεν ρημα και σουι δασ εξοργιειν εισ οργην εμβαλειν.

Exordium/ initium. Uirgi. lib. iiij. ene. Quo nã regina ambire furentẽ audeat Affatu que prima exordia ſumat. Cice. lib. j. ad heren. Exordiũ eſt principiũ orationis per quod animus auditoris vel iudicis conſtituitur vel apparatur ad audiendũ.

Exordior iris. exorſus incipio. Plau. i aſi. Pergã quo accepit ⁊ ibi cõſilia exordiar. Uirgi. lib. ij. geor. Nõ hic te carmine ficto atq; per ambages ⁊ longa exorſa tenebo.

Ex ordine ſine intermiſſione. Uirgi. lib. iiij. ge. Septẽ illum totos phibent ex ordine menſes fleuiſſe.

Exorior/ naſcor/ emergo exurgo. Teren. Tu ſola exorare q̃ perturbas hec tua imprudẽtia. Et exoriri/ inuadere eſt. Nam vt Do. inquit: Qui expectans aliquẽ inuadit exoriri dicitur.

Exorno as. valde orno/ ſeu magnifice apparo/ inſtruo. Plau. in aul. Repudiũ rebus paratis/ exornatis nuptijs. Teren. in eu. Ita viſus eſt dudũ: q2 varia veſte exornatus fuit: nunc eo videt̃ tibi fedus: q2 illa nõ habet. Interdũ exornare/ fedare dicit̃. Idem in heau. Ego ne ſi viuo adeo exornatũ/ adeo depexũ dabo: vt dum viuat/ meminerit ſemper mei.

Exors tis/ extra ſortẽ: cui cõtrariũ eſt conſors.

Exoro as. pe. pro. orãdo induco: ſeu orando impetro. Teren. in phor. Neq̃o te exorare vt maneas triduũ hoc. Idem: Orator ad vos venio ornatu prologi ſinite exorator ſim. Interdũ exorare ſignificat pro magna gratia orare: p̃ſertim qñ cum duob⁹ accuſatiuis cõſtruit̃. Plau. in cap. Unũ exorare vos ſinite nos. Sic dicimus. Hoc vnũ te exoro: hoc eſt vnũ pro magna gratia/ ſiue vnũ magnopere te oro. Qđ prepoſitio ex ⁊ oro cõmode ⁊ naturaliter expetunt.

Exorabula/ ab Apuleio vocãt̃ oĩa artificialia argumẽta q̃bus orator per vim eloquẽtie iudices exorat.

Exos/ ſine oſſe. Lucil. Exos ⁊ exanguis tumidos perfluctuat artus.

Exoſſo as/ oſſa detraho. Terẽ. in adel. Congrũ iſtũ maximũ in aqua ſinito ludere pauliſp. Ubi ego venero exoſſabit̃. Apule. Exquamatus atq; exoſſat⁹s piſcis vix palpitat amplius.

Exoticus a. um. penul. corre. peregrinus aduentitius. Plau. in muſ. Non poſſum olere vnguenta exotica: hoc eſt aliunde apportata.

Expando is. vide in dictione pando.

Expalpo as. elicio. Plau. in aul. Nunc ſeruus argentũ a patre expalpabit.

Expapillo as. vſq; ad papillã denudo. Unde brachiũ expapillatũ dicit̃. Plau. in mili. Idem cõnexũ in humero leuo expapillato brachio.

Expato as. pe. pro. expatare eſt in locũ patentẽ ſe dare. Pacu. Expatãt ſe oẽs/ publiceq; oſtẽdũt. Et ſic a pateo fit. Quidã a ſpaciũ deriuãt: vt ſit: Expatare in ſpatiũ ſe cõferre. Sed ⁊ ſpatiũ a patẽdo deducit̃. Nihil enim aliud eſt ſpaciũ q̃ locus ſiue tẽpus patens. hoc eſt interuallũ vel loci vel tẽporis.

Expectoro as. pe. cor. extra pectus eijcio. Cice. li. iij. de ora. Tũ pauor mihi ſapiẽtiã oẽ3 exaĩato expectorat.

Expello is. eijcio. Plau. Ancillã domo expulit.

Expulſo as. frequẽtatiuũ: quod ſignificat frequẽti pulſu agito. Mar. Si me nobilib⁹ ſcis expullare ſiniſtrũ

ſum tua ſi neſcis ruſtice redde pilam. Hinc expulſor ⁊ expultrix verbalia. Cice. Expultrixꝙ vitiorum.

Expulſim aduerbiū/ſignificat frequēter pulſando.

Expeculiati/dicuntur ſerui ſine peculio/quo vocabulo vtitur Plau.

Expecto as. ab ex ⁊ ſpecto/ſignificat obſeruo. Teren. in an. Expecto quid velis. Quoniaȝ ꝟo aſpicientes aliquid diligenter manere diutius eodē loco ſolemꝰ expectare quādoꝙ pro manere capitur ⁊ opperiri. Terē. in phor. Senē quoad expectatis veſtrū? Itē ꝓ deſiderare: quoniā ꝗ deſideramus/cuȝ voluptate aſpicimus. Virgil. in. ij. Expectate venis. Teren. in an. Expecto qd velis. i. deſidero ſcire qd velis. Unde expectatꝰ ꝓ odioſo ⁊ moleſtę vitę. Nā filijs parētes aut amabiles ſūt/aut expectati/amabiles boni expectati mali: quorū mors indies ſingulos expectanda ⁊ exoptanda eſt. Item ꝓſperare Virgil. lib. j. geor. Sed illos expectata ſeges vanis eluſit ariſtis.

Expedio is. penul. cor. libero ⁊ quaſi pedū ligamenta diſſoluo. Siſen. li. iij. hiſto. Inermes armat: impeditos expedit. Aliquādo ponitur pro explico. Seneca Iam diu vtile ſit expedi. Aliquādo ꝓ extra fero/ꝓfero. Virgilius. Cereremꝙ caniſtris expediunt. Aliquando pro extollo. Idem: Tum ꝟo augurinȝ rutili clamore ſalutant/expediuntꝙ manꝰ. Et expedire eſt vtile ſeu bonū ac neceſſariū eſſe. Sȝ hoc tm̄ in tertia perſona ſingularis vl' pluralis numeri. Teren. in heau. Expedit bonas eſſe vobis. Idē in phor. Noſtrapte culpa facimus/vt malos expediat eſſe dū nimiuȝ dici nos bonos ſtudemus ⁊ benignos: hoc eſt cōgruat ⁊ quaſi neceſſe ſit.

Expediti milites dicūtur leuioris armaturę ⁊ ſine impedimentis.

Expeditio vocat̃ cum exeunt milites ad bellū/ꝙ expediāt rēpu. aut ſe a cęteris negocijs ⁊c̃. Curtiꝰ: Oēm expeditionē ac militarē apparatū adduxit.

Expendo is. di. ſum. pondero. Plau. in aſi. Quot pōdo te cenſes eſſe nudū? At pol ego qui te expēdi ſcio nudus vinctus centum pondo es per pedes quando pendes. Quādoꝙ ſignificat exactę examino cōſidero. Cice. lib. j. offi. Quę contēplātes expēdere oportebit: quid quiſꝙ habeat/ſua eadēꝙ moderari. Ambro. lib. j. offici. Expendat atꝙ examinet verba ſua. Quādoꝙ eſt pfecte ſoluere. Virgi. lib. ij. ęnei. Et ſcelus expendiſſe merentē a lacbaonta ferūt: id eſt perſoluiſſe. Quādoꝙ exponere/erogare. vnde expenſę dictę ſunt. Hiero. Qualiter fauente deo tota hęc dies expendat̃ in laudē ⁊ cum gaudio celebret̃.

Expenſa ſę. ſumptus.

Expio as. vide in dictione Pio as.

Expergo is. xi. ctum. quaſi exporrigo/a ſomno excito. Cice. Experge te iam. vnde experrectus excitatus ꝙ recentes a ſomno exporrigi ⁊ extendi ſolemus.

Expergiſco is. ⁊ expergefacio ⁊ expergifico actiuā ſignificationē habent. Pli. Urtica letargicos expergiſcit tactis cruribus magiſꝙ fronte. Gel. Ingenio expergificando ratus idoneas. Cice. Expergere facias ſcripſit pro te expergefacias. Expergiſcor ⁊ expergeſio paſſiuā. Cice. Expergiſcimini aliqñ atꝙ exurgite. Ab expergiſcor fit experrectus ſm̄ Diom. Expergitus ab expergor. Et expgefactus ab expgeſio. Expergitus dicit̃ qui ſatiatus ſomno ſpōte vigilat. Vñ ⁊ Luci. ait: Ego e ſomno pueros cū mane expgitus clamo. Exprectus a quiete impeditus. Sal. Exprecti ſomno arreptis armis tumultū facere. Expgefactus ꝗ p aliū ſomno excitatꝰ eſt. Feſtus aliter. Exprectus qui per ſe vigilare cępit.

Expgitꝰ/ab alio excitatꝰ quē ſolemꝰ dicere expgefactū.

Experior iris. exptus/ſignificat tentare. Terē. in eunu. Omnia prius experiri ꝯſilio ꝗ̃ armis ſapiētē decet. Vñ inexpertus/intētatus. Virgi. Neqd inexpertuȝ fruſtra moritura relinquat. Et experiori/dceri. Idē: Vos ⁊ cyclopea ſaxa expti reuocate amnios. Unde experti/periti dicuntur. Experiētia/vſus docrina.

Expes/ ab ex ⁊ ſpes: ſed ſ abijcitur/⁊ ſignificat extra ſpem vel ſine ſpe.

Expers/extra partē vel ſine parte: ⁊ ponit̃ ꝓ ignaro/rudiꝙ: ⁊ nullā rerū experientiā habente. Apul. Homo rudis: omniū bonarū artiū expers. Quādoꝙ etiā ꝓ eo qui non ſentit. Unde expers doloris/qui non ſentit dolorē. Expers mortis/qui non morit̃. Expers lucis qui non habet lucem. Quidā hoc nomen cōponi volunt a pars quidā ab experior.

Expeto is. penul. corre. vide in dictione/appeto.

Expilo as. penul. pro. diripio/deprędor/ furtiue fraudo/dictum a pilis romanorū telis: vel gręco πιλω. ꝙ οπιλω. id eſt complano/ꝙ qui e domo ſuppellectilem detrahunc ęquare ac complanare omnia videtur. Inde apud iuriſconſultos titulus eſt de crimine expilatę hereditatis: ⁊ qui alienā hęreditatem expilauerit extraordinarie ſolet coerceri. Cice. in para. Si ſocios ſpolias/ęrariū expilas. Ouid. lib. iij. me. Expilatꝙ genis oculos.

Expiro as. penul. produ. dictū a ſpiritu effuſo: vl'a ſpiraminibꝰ/quaſi ſpiritū emitto. Luc. lib. iij. Expirans animā pulmonibus ęger agebat. Aliquādo p ſe plenum eſt: vt expirauit. i. mortuus eſt.

Expiſcor aris. diligenter quęro: vbi nam piſces lateāt. Sępius tamen expiſcari pro indagare ſumitur. Teren. in phormi. Perinde expiſcare/ quaſi non noris. Quādoꝙ pro lucrificare. Plau. Tandemꝙ neſcio quid ab eo expiſcatur.

Explano as. penul. pro. perfecte planū facio/declaro. Salu. De cuius moribus hominis pauca priꝰ explananda ſunt ꝗ̃ initiū narrandi faciam.

Explanto as. vide in dictiōe planto.

Expleo es. perfecte impleo ſeu facio. Virgi. libro. iij. geo. Improbus/ingluuiē raniſꝙ loquacibus explet. Sal. Neꝙ prius iugulandi finis fuitꝙ ſilla omnes ſuos diuitijs expleuit. Interdū cōpleo ſeu perficio. Virgi. Diſcedā/explebo numeꝝ/reddarꝙ tenebris. Pli. lib. xxxvj. Ulcera eorum purgant leniter: explētꝙ cicatrices ⁊ emendant. Interduȝ conſolor. Terē. in heau. Nem tot mei ſoliꝰ ſolliciti ſunt cauſa/vt me vnum expleant. Interdū/minuo. Nam ex/quādoꝙ priuatiua eſt. Ennius: Nauibus explebant ſeſe terriſꝙ replebant.

Explico as. pe. cor. ꝓprie extēdo/emitto. Cice. Quę virtus pręter cęteras totā ſe ad alienas vtilitates porrigit atꝙ explicat. Per tranſlationē ſignificat explano oſtendo. Idem lib. iij. offi. Ut quędam ſibi concedātur quo facilius quę volunt/explicent. Item extraho. Ouid. Atꝙ explicat enſem. Item exhibeo. Marti. Explicat ⁊ cęnas vnica menſa duas.

Explodo is. penul. pro. ſi. ſum. ab ex ⁊ plodo ſignificat cum ſono elido: quod fit cum rem quę nō placuit clamore ⁊ geſtu ac ſtrepitu damno. Nec proprie idē eſt qđ manibus cuȝ ſono pulſantibus eijcio: ſicut Lau. Valla docuit. Nec ſupplodo eſt pedem terrę incutio. Nec cōplodo ſignificat aduerſas manus inuicē collido: quod non ſignificat ex ſe: alioquin Cice. fruſtra pedem adieciſſet libro primo de ora. Pedē nemo in illo iudicio ſupploſit. Similiter Quintil. lib. xj. Pedis ſupploſio. vt loco eſt opportuna. vt ait Cice. in contentionibus aut incipiēdis aut fouēdis: ita crebra eſt inepti hominis ⁊ deſinit iudicem in ſe cōuertere. Aliquādo per tranſlationē ſupploſus ꝓ reiectus ponitur. Damaſ. papa Hieronymo. Abſciſſis opinionibus/ ambiguitatibꝰ ſupploſis. Idē tidē de Complodo dicendū eſt: quoniā ⁊ Hieronymus

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

libro numerorū manibus addidit. Iratuſq; balach.
contra Balaam comploſis manibus ait ad maledi/
cendum inimicis meis vocaui te. quibus econtrario
tu modo benedixiſti. Et in Ezechi. Ecce comploſi ma
nus meas ſuper auaritiam tuam. Apuleius ſcribit:
Complodere vacuas manus doloris et meſtitię ſi/
gnum eſſe Quintilianꝰ libro vndecimo. Nam etiā
⁊ Complodere manus ſcenicum eſt: pedes applode
dere interim licet. Preterea ꝙ iſta verba a plodo cō/
poſita non niſi actibus pedis vel manuū accōmoda/
ri poſſint/ minime crediderim: quis plerūq; accom/
modentur. Lactantius enim libro de opi. ad lingue
actū vſus eſt complodo/ cum dixit: Beſtias etiā po/
tu adiuuat. protenta enim cauataq; hauriūt aquam:
eamq; comprenſam lingue ſinu ne tarditate ⁊ mora
effluat/ ad palatum celeri mobilitate complodunt.
Hieronymus libro Iudicū: Ceperunt buccinis clan
gere ⁊ complodere inter ſe lagenas. Cūq; per gyrū
caſtrorū in tribus perſonarent locis ⁊ hydrias cōfre
giſſent: tenuerunt ſiniſtris manibus lampades ⁊ de/
xtris ſonātes tubas. Preterea ꝙ explodo, ſignificet
eijcio manibus ⁊ quidem cum ſono pulſantibus/ ne/
quaq; verum eſt, quoniā ſi eijcio ſignificaret. Cicero
libro. iiij. de fi. bo. non dixiſſet. Quirinus autem non
ꝗ ſint iam/ ſed vnde ſint exploſę eiectęq; ſententię pir
ronis/ Ariſtonis/ Herilli. Et pro Cluē. Te vero illud
idem quod tum exploſum ⁊ eiectum erat nunc retu/
liſſe demiror. Si autem ſignificat per pulſationē eij/
ciendum quempiā manuū vel pedum/ ſiue alio aliq̄
liquet explodo non ſignificare eijcio: quoniā ⁊ copu
lare debet diuerſa ⁊ non temere Ciceronem eiectę ⁊
eiectū ſubtexuiſſe credi par eſt. Quandoq; explode/
re ſignificat aliquid tanq; indignum ſeu inutile eijce
re. Cicero libro ſecundo de diuinitate. Sed hoc ge/
nus diuinationis vita iam cōmunis exploſit. Applo
do etiā Hieronī. Pedibus accōmodauit. Sicut ſup/
plodo contra Virgil. ſcribens: Recordare queſo illi
us diei quādo me de reſurrectione corporis pręducā
te ex latere ſubſultabas ⁊ plaudebas manu ⁊ applo/
debas pede. Idem Damiano. Nā ſi applosiſſet pe
dem/ intendiſſet oculos/ rugaſſet frontē/ iactaſſet ma
nus: verbo tonuiſſet/ tenebras anī oculos offudiſſet iu/
dicibus. Igitur applodo/ complodo/ explodo/ ſup/
plodo/ ⁊ ſi qua alia reperiantur ſm rei actum cui ap
plicātur/ ita ſumi oportet. Et quicquid ſignificat qua
tio/ eiuſq; cōpoſita/ idipſum plodo./ eiuſq; compoſi/
ta deſignant/ niſi ꝙ in ſono pulſationis diuerſa eſſe
exiſtimo: ⁊ quibuſdam actibus rerum iſta non accō/
modari quibus illa.

Exploro/ exploras/ penultima producta. Exclamo ⁊ cū
fletu quodam vocifero. Varro: Gemit/ explorat/ tur
bam omnem concitat. Unde tractum eſt vt capiatur
pro intentius/ ac etiam cum voce inquirere. Virgili.
Exire locoſq; explorare nouos. Hinc exploratores
dicti ſunt. Interdum explorare dicit̄ obſeruare. Idē
libro nono. Necnon ⁊ trepidi troes formidine por/
tas explorant. Interdū probare. Cicero in Catone/
Quis eſt tam ſtultus quis adoleſcens cui ſit explo/
ratum ſe ad veſperū eſſe victurū? Interdū delibera/
re. Virg. Tuus o regina qđ optas/ explorare labor.
Interdū ſiccare. Idem libro primo Geor. Et ſuſpen
ſa focis explorat robora fumus.

Expono is. penul. pro. explico/ declaro/ oſtendo. Cice.
lib. j. Phil. Anteq; de repu. ſcribam. P. Con. expo/
nam vobis breuiter conſiliū profectionis ⁊ regreſſi/
onis meę. Unde expoſitio pro interpretatione. Idē
Vocat ad cęnam. deinde ipſe pretorē: exponit copi/
as ſuas omnes: id eſt oſtendit. Ponitur quādoq; ꝓ
extraho: ⁊ quaſi extra pono. Virg. lib. xj. Socios de
puppibus altis pontibus exponunt. Quādoq; pro
Abijcio. Unde infantes abiecti vt pereant expoſiti/
ſiue expoſititij dicuntur. Teren. in heau. Erat hic co
rinthianus haud impura ei dedi exponendā. Plau.
Reuertar ad illam puellā expoſititiā. Quandoq; ꝓ
expendo. Solinus. Cum magnā his pecuniā expo/
ſuiſſet. Quādoq; pro expromo. Cice. Cum tibi expo
ſita eſſet ad prandiū omnis pamphilia.

Expoſco is. vide in dictione Poſco.

Expoſtulo as. penul. cor. Exquiro/ conquiro ſeu quere
lam apud eū ipſum depono qui fecit iniuriā: ⁊ cū q̄re
la amicos inſto: ⁊ quaſi officiū amicicię in alio deſide
ro. Et non ſolū ablatiuo cum ꝑpoſitione iungit̄: ſed
etiam alij ablatiuo. Marcus Cice. filius. Lenis ⁊ fa
cilis a te exiſtimari debeo: qui nihil tecum de ipſis re
bus expoſtulem. Aliqn̄ ſine ipſo ablatiuo: vt cū iniu
ria de qua quis rationē poſtulat in accuſatiuo ponit̄
⁊ tūc etiā ſignificat exquiro. Teren. in an. Sed quid
agā adeā ne ⁊ cum eo iniuriā hāc expoſtulē. Iniuriā
id eſt rationē ſiue cauſam iniurię. Aliqn̄ expoſtulare
eſt vehemēter poſtulare. i. vehemēter velle: rōne ex
q̄ multū auget. Poſtulo vero pro volo ſępe ſumitur.
Teren. in an. Etiā me nūc ſeducere iſtis dictis poſtu
las. Inde expoſtulo. Idē in adel. Si me in illo credi
diſti eſſe hoim numero q̄ ita putāt ſibi fieri iniuriā vl
tro ſi quā fecere ipi expoſtulāt ⁊ vltro accuſant. No.
Expoſtulatio q̄rela aduerſus illū ipm q̄ peccauerit.

Exprimo is. pe. cor. ꝓmēdo/ extraho. Pli. Expreſſo vi/
no infunditur aqua vinaceis. Aliqn̄ declaro/ manife
ſto. Macro. Nihil vnq; locutus fuit expreſſiꝰ. Hie/
ro. in prolo. Tobię. Quicq̄d mihi ille hebraicis ver/
bis expreſſit: hoc ego accito notario ſermonibus la/
tinis expoſui: id eſt elocutus eſt. Idem: Et nomē dn̄i
tetragrāmaton in quibuſdā grecis voluminibꝰ vſq;
hodie antiquis expreſſum litteris inuenimus: id eſt
clare vel proprie ſcriptum.

Exprobro as. pe. cor. quę alijs pręſtiti cōmemorās im/
propero. Terē. Nam iſthęc cōmemoratio quaſi ex/
probratio eſt immemoris beneficij: ſumitur tamē ex
probrare pro qualēcūq; culpā obijcere. Quid li. xij.
me. Trepidoq; fugam exprobrauit amico. Et apud
euangeliū. Exprobrauit incredulitatē illorū.

Expugno. vide in dictione Pugno.

Expūgo is. extrudo atq; amoueo. Perſius: Expungā
namq; eſt ſcabioſus ⁊ atrabile tumet. Unde etiam ſi
gnificat milites ab exercēda militia repellere adem/
pto/ ſtipendio ſignificat. Seneca lib. iiij. de bñfi. Pi/
gnus eſt ꝓtinus aliud/ inuicē mittere ⁊ munus mu/
nere expungere/ qđ ſignificat delere/ ne debere vide/
atur. Milites enī punctis ſcripti inſerunt̄ legioni et
iurant: vt docet Vege. lib. ij. Inde expuncti dicti de/
leti ⁊ a militia remoti. Itidē: Expūgi dicunt̄ iudices
qn̄ amouent̄ a iudicādo veluti cācellati ex albo iudi/
ciū. Diſpūgere quoq; ſiľe eſt: qđ ſignificat cōferre ac
cepta ⁊ data ſicut Papinianꝰ iurecōſultꝰ docet.

Expuo is. cum faſtidio aliquid eijcio: quaſi pus extra
mitto. Pus aūt eſt omnis humor corpori oneroſus.
vt: Et periculoſam cum tuſſi miſer expuo ſaliuam.
Teren. per tranſlationem in Eu. dixit: Illam vbi ex/
pueret miſeriā ex animo.

Exputo as. pe. cor. ab ex ⁊ puto componit̄ ſignificatq;
ex arbore puto ⁊ incido. Col. lib. xj. Palos vna ope
ra cedere ⁊ exputatos acuere centū numero poteſt.
Idē exputare eſt perfecte ſiue extra putare: vt apud
eundem. lib. iiij. Deinde velut veteranā vitem totā
exputare ⁊ ad vnam materiā firmiſſimā redigere/ no
doſq; ⁊ cicatrices alleuiare ſatis officiū eſt. Item eſt
perfecte intelligere ſeu diſcere. Plancus Cice. Quę
mens eum: aut quorū conſilia a tanta gloria: ſibi vero
etiam neceſſaria ac ſalutaria auocarint ⁊ ad cogita/
tionem cōſulatus bimeſtris ſummo cum terrore ho/

minū/⁊ inſulſa cū efflagitatōe tranſtulerint: exputare
nō poſſum. Exputare vo compoſitū ab ex ⁊ ſputo: ⁊
habet pu. ſyllabā ꝓ. ⁊ ſignificat q̄ſi extra ſputare.

Exquiro pe. ꝓ. diligenter inquiro/ſecerno eligo. Unde
Exq̄ſita opa dicunt opa electa: q̄ſi diligenter queſita.
Plau. in Am. Te certo heri aduenientē ilico ⁊ ſalu/
taui: ⁊ valuiſſes ne vſqꝫ exquiſiui.

Exquilię tm̄ pluraliter Romę mōs erat ab excubijs re
gis: vel ꝙ exculte fuerint a Tullo rege. Ouid. li. Faſ.
Adde ꝙ excubias/vbi rex romanꝰ agebat: Qui nunc
exquilias noīe collis habet. Hinc ⁊ exquilinꝰ mōs di
cit. Uar. Exquilinꝰ mons ſepticeps apud ędē Juno/
nis lucinę: vbi ęditimus habitare ſolet.

Exta: proprie iecur/cor et pulmo dicunt: quia in parte
ſuperiori locantur: ab extādo. Et lien et iecur hoc no
mine appellātur: quoniā ſupra inferiora inteſtina lo/
cant. Uirgil. in Geor. Pinguiaqꝫ in verubꝰ torrebi/
mus exta colurnis. Omnia ſimul cōplexus eſt. Ro/
manorum religio ſemper extoꝝ caput putauit iecur.
Unde Feſt. hęc omnia exta dici putauit quia dijs ꝓ/
ſecent qui extāt eminētqꝫ: vt nō a ſitu ſed ab officio di
cta putarit. Scribit Pli. lib. xxx. ꝯcordia vocari vno
nomine exta in homine.

Extales: via purgādi alui. Hiero. in li. Reg. Et cōpu/
treſcebāt ꝓminētes extales eoꝝ.

Extemplo aduerbiū: tota vna dictiō: ſignificat ſtatim:
quaſi extra tempus: hoc eſt temporis commoditatē.
Templū eñ dicitur locus manu deſignatus in aere:
poſt quem illico captātur auguria: ſeu ꝙ augures ſta
tim viſis auſpicijs/vel a templo cęli oculos auerte/
bāt/vel e templo terrę diſcedebāt.

Extiſpices pe. corre. dicti ſūt haruſpices ab extis inſpi
ciendis. Extiſpiciū: ipſa extoꝝ inſpectio: quę alio no/
mine haruſpicina dicitur.

Ex tempore due partes ſunt: ⁊ ſignificat ex improuiſo
⁊ inpremeditate. Cice. Quos credimꝰ expedire rem ⁊
conſiliū ex tempore capere poſſe. Inde vocat Extē/
poralis ſiue extēporaria oratio. Uide in dictiōe Tē/
poralis. Aliqñ ſignificat ex tēpore ꝓ tēporis cōditio
ne. Cice. lib. iij. offi. Huiꝰ generis quęſtiones ſunt hę
omnes in quibus ex tpe officiū quęritur.

Extendo is. vide in dictione Tendo.

Extenuo as. valde tenuē facio ſiue minuo. Cicero li. ij.
ad Herē. Defenſor autē fuiſſe cauſā negabit ſi pote/
rit: aut eā vehementer extenuabit.

Exterreo res. rui. ritū. vide in dictione Terreo. Hinc
Exterritꝰ: quod modo pauefactū ſignificat. Uirgil.
Plauſumqꝫ exterrita pēnis Dat tecto ingentē. Nō
accenſum/inflāmatū. Idem. Sęuit agris aſperqꝫ ſiti
atqꝫ exterritus ęſtu.

Exterebro bras. penult. corre. extra/vel valde terebro.
Per tranſlationem ſignificat aliquid extorqueo/ſcru
tor/et curioſus quęro. Uar. Atqꝫ oēs adeo perq̄/
rit atqꝫ exterebrat artes.

Exter a. um. penult. corre. idē quod externꝰ. Uñ Sta.
Exter honos dixit.

Exterus a. um. idem quod exter. Uirgil. lib. iiij. Et nos
fac extera quęrere regna. Fitqꝫ ab Exter: quod ab ex/
tra deduci certū eſt. Hinc Exterior extimus: ſicut ab
interus interior intimus.

Externus na. num. quod nō eſt ex patria. Liuiꝰ libro. j.
Timor deinde patres inceſſit: ne ciuitatē ſine impe/
rio/exercitū ſine duce multa circa ciuitatem irritatis
animis vis aliqua externa adoriret. Proprie aūt qđ
foris ⁊ palā eſt. At heſternus cū h. ⁊ s. fit ab heri. Ci
ce. lib. j. Tuſc. Dici nō poteſt q̄ ſim heſterna tua diſ/
putatione delectatus.

Externo as. ab ex ⁊ ſterno: dementē facio. Pacu. Sed
eccā miſerā quā frequēs luctꝰ externauit.

Exterraneus: aduena: quaſi ex alia terra: ſicut Conter/
raneus: qui eſt ex eadem terra: q̄uis id nomē paꝝ ab
eruditis vſurpet. Exterraneus etiā vocat: qui añ tē/
pus natus/vel potius eiectus eſt: dictus ꝙ eū mater
exterrita eiecerit.

Extero ris. pe. cor. extra tero/aut terēdo extraho. Col.
lib. ij. Cū rurſus amplior meſſis ꝓuenerit: quicq̄d ex/
teret capiſterio expurgādū erit. Uar. lib. j. de re ruſ.
Apud alios exterit grege iumentoꝝ inacto: ⁊ ibi agi
tate perticis/ꝙ vngulis e ſpica exterūtur grana. Ex/
terere etiā dicimꝰ aciē ferri vt exacuta ſit.

Extermino as. pe. corre. extra terminos mitto. Cicero
lib. iij. off. Atqꝫ hoc omne genus peſtiferum atqꝫ in/
iuriū ex hoīm cōmunitate exterminandū eſt. Aliquā/
do exterminare ponitur pro demoliri. Hieronymus
in Matth. Exterminant exules q̄ mittunt extra ter/
minos. Cū ergo in euāg. dicit. Extermināt facies ſu/
as: ſemp demoliunt debemꝰ accipere.

Extillo as. ab ex ⁊ ſtillo. Unde et diſtillo: extillare/gut
tare/⁊ guttatim finiri. Teren. in Phor. Hiſce ego il/
lam dictis ita ſibi incenſam dabo: vt ne reſtinguas la
chrymas ſi extillauerint. i. ſi lachrymę ex corpore gut
tarent: aut corpꝰ guttatim finiret: vel totū in lachry/
mas conuerteretur.

Extimeſco: valde timeo: actiuę tm̄ ſignificationis rep/
peri. Cice. in Cat. Quod igitur adoleſcētes ⁊ hi qui
dem nō ſolū indocti/ſed etiā ruſtici cōtemnūt: id do/
cti ſenes extimeſcent?

Extinguo: ab ex et tingo: minorem i ſe vim habet q̄ op
primo. Cice. in Le. Primuz danda opera eſt/ ne qua
amicoꝝ diſſidia fiant. Sin tale aliquid euenerit: vt ex
tinctę potius amicitię q̄ oppreſſę videant: quaſi qđ
extinguit poſſit redamari: quod opprimitur nō que/
at. Aliqñ extinguere eſt perfecte diſtinguere. Idem
in Horten. Quam ſi ſubtraxeris: qui. i. quomodo ex
tingues artificem ab inſcio. Aliquādo ſignificat occi/
dere/deſtruere. Lactan. lib. iij. Cęleſtes animas vna
cū corporibus extinguūt. Idem lib. iiij. Iudęorū no/
men ⁊ gentē Ueſpaſianꝰ extinxit: id eſt deleuit. Ter.
in Adel. Seni animā primū extinguerē ipſi qui illud
ꝓduxit ſcelus: id eſt auferrem.

Extiſpex: idē qđ haruſpex: hoc eſt qui extis inſpectis fu/
tura ꝑdicit: a quo extiſpitiū ⁊ extiſpicina.

Exto as. extiti: ſupinū nō legi. Uide ſupra Exiſto is.

Extollo is. vide in dictione Tollo.

Extorris: qui eſt extra terraz: id eſt patriā eiectus: ſicut
exul: extra ſolū. Gel. Exul extorriſqꝫ eſto: et ꝓprie va/
gabundus. Sappho ad Phaonē. At vos extorrē tel/
lure remittite noſtrum.

Extorqueo es. ſi. ſum. vel tum. ſignificat tormento ve/
ritatem elicio. Aliquando etiā per vim aufero/extir/
po/euello. Dona. Torquemus hominem/extorque/
mus veritatē. Cicero in Cato. Nec mihi hunc erro/
rem dū viuo extorqueri volo. Liuiꝰ lib. ij. Necqꝫ am/
bigitur quin Brutus qui tantum glorię ſuperbo ex/
acto rege meruit peſſimo publico id facturus fuerit/
ſi libertatis immaturę cupidine priorū regum alicui
regnum extorſiſſet.

Extra prępoſitio ſeparata: cui contraria eſt in ſignifica
tione Intra. Ab extra deducuntur Exter/ exteris/ex/
traneus/extrarius/ extrinſecus/ extro extras/ extror/
ſum/et extremus.

Extrarius: alienꝰ: qui extra focū/ ſacramentū/ iuſqꝫ eſt.
Pręterea minabat ſi extrario nupſiſſet: nihil ſe filijs
eius ex paternis eoꝝ bonis teſtamento relictuꝝ. Hic
accipit ꝓ eo q̄ nō ſit domeſticꝰ ⁊ ex eadē familia.

Extraneus: qui eſt ex altera terra: quaſi exterraneus.

Extremus a. um. modo initium alicuius rei. Plau. Ab
extremo narrare incipiā: id eſt a principio. Modo fi/
nis. Uir. Extremū hūc arethuſa mihi. Ponit nōnun/
q̄ ꝓ ſęuo/peſſimo. Idem. Illā terra pagēs ira irrita/

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ta deoꝝ Extremā vt perhibent cęo enceladoqꝫ ſororem Progenuit. Hoc eſt peſſimā. Qđ nō ſine ratione eſſe videt̃: quādoquidē medici affirmant deteriores eſſe qui vltimi naſcūtur.

Extrinſecꝰ pe. coꝛ. vide in dictione Intrinſecus.

Extrico cas. penultima prod. ab ex et trico: qđ a tricis fit. Tricę aūt ſunt impedimenta ⁊ implicationes. Et eſt extricare: explicare. Lact. lib. vj. Deniqꝫ muta q̊qꝫ animalia cū fraude capiunt̃: ſi aliquo ſe modo ī fuga extricauerint/ fiūt poſtmodū cautioꝛa. Col̃. li. iiij. Siluestris ager ꝑcipue eſt eligendus: q̇ et ſi frutetis aut arboꝛibus obſeſſus eſt: facile extricatur ꝙ ſuapte natura quęcūqꝫ gignūtur: non penitus nec in pꝛofundū radices agūt: ſed per ſumma terrę diſpergunt atqꝫ deducunt.

Extricabile: a quo exiri poteſt. Cuiꝰ contrariū eſt inextricabile. Pli. libꝛo. xxxvj. Intus labyrinthū inextricabilē: quo ſi quis impꝛoperet: ſine glomere lini exitū inuenire nequeat.

Extro as. exeo. Nā ſicut intrare ingredi eſt: ita extrare egredi. Afra. Sil̃ limē intrabo: illi extrabunt illico.

Extroꝛſū ſignificat extra ỽſus/ ſicut introꝛſū intra verſus.

Extruo is. ędifico. Hiero. ad Julianū. Extruis monaſteria: multꝰ a te numerꝰ ſuſtentat̃. Et extruere: oꝛdinare. Cice. in Cato. Caret epulis: extructiſqꝫ mēſis: frequentibus poculis.

Extrudo dis. penult̃. pꝛod. extra trudo: per vim expingo/ expello. Terē. in Hecy. Eo amantē inuitū Pamphilū extrudit. Plau. in Aul̃. Nā q̄ nūc me cauſa extruſiſti ex his ędibus.

Extūdo is. extoꝛqueo vel inuenio. Vir. li. j. Geoꝛ. Ut varios vſus meditādo extūderet artes Paulatim.

Exturbo as. e loco deficio.

Exubero as. pe. coꝛre. q̄ſi ſuperabūdo. Tractū ex vberibꝰ lactātibꝰ. Col̃. in ꝓfa. In Aſia Myſiaqꝫ denſa ⁊ glutinoſa terra maxime exuberat.

Exupero as. pe. coꝛ. ab ex ⁊ ſupero: q̄ſi ſuꝑ ſupero.

Exudo as. pe. ꝓ. emitto. Pli. Eſt aūt trium geneꝝ vnū arboꝛ ipſa exudat humi: modo alteꝝ manat ī plaga. Virgil̃. ỽo li. j. Geoꝛ. Exudat inutil̃ humoꝛ: dixit pro exudat̃. Nō eñ humoꝛ/ ſed terra deſudat.

Exugo is. pe. coꝛ. xi. ctū. quod ⁊ Exugeo es. dicit̃ ꝓ extra ſugo. Plautꝰ. Jaz ego me conuertā in hirudinē: atqꝫ eoꝝ exugebo ſanguinē.

Exuccū ꝑ duplex cc. dicit̃ qđ eſt ſine ſucco.

Ex vinculis cauſam dicere: ſignificat vinctū reſpondere criminibus.

Exurene: purgatio q̄dā domꝰ ex qua moꝛtuꝰ ad ſepulturā ferendꝰ eſt: q̄ purgatio fit ꝑ euerriatoꝛē certo genere ſcopaꝝ adhibito: ab extra verrēdo dictę.

Exul: ab exilio lis. ſicut pręſul a pręſilio eſſe cōuenit: vñ et exiliū eſt quod analogiam verbi ſeruauit. Nec obſtat mutatio litterę i. in u. euphonię cauſa: ne exil ⁊ ꝑſil dicat̃: ꝙ nimis exilis et īcōcinna eſſet pronunciatio. Aut certe ab exulto ⁊ pręſulto ſunt: in quibus ſicut ⁊ in cęteris Inſulto reſultoqꝫ frequentatiuis mutat̃ i in u. Nā exulto notū eſt. At pręſulto apud Li. libꝛo. vij. Si tu permittis: volo ego illi beluę oſtendere quādo adeo feroꝛ pręſultat hoſtiū ſignis me ex ea familia oꝛtū q̄ galloꝝ agmen ex rupe Tarpeia deiecit. Eſt igit̃ exul ab exilio/ et pręſul a ꝑſilio. Pari eñ modo iſta ſumi opoꝛtet: vt vnde exul/ inde ⁊ pręſul: ⁊ vnde pręſul/ inde et exul extra ꝑpoſitiones capiamꝰ. Nam exul nō quiſqꝫ. Aliter eñ nō recte dicit̃ niſi cū exilierit vnde exulat: facinus ab eo admiſſum in eum animaduerteret̃ vt ſit propter aliquid moꝛte dignū: cuiꝰ cauſa in exiliū pꝛofugit. Cicero pꝛo Aulo Cecil̃. Exiliū non eſt ſuppliciū/ ſed perfugiū poꝛtuſqꝫ ſupplicij: Nam qui volunt pęnam aliquā ſubterfugere aut calamitatem/ eo ſolū vertunt: hoc eſt ſedem ⁊ locum mutant. Itaqꝫ in nulla nr̃a lege reperit̃ apud cęteras ciuitates maleficiū vllū exilio eē mulctatū: ſed cū oēs vincula/ neces ignominiaſqꝫ vitant quę ſunt legibus conſtitutę: confugiunt quaſi ad arma in exiliū. Qui ſi in ciuitatem legis vim ſubire vellent: non pꝛius ciuitatem q̄ꝫ vitam amitterent. Exul tamen etiā q̇s dicit̃ cū ſit innocens ob ſuſpitionē ſeditionis aut pꝛoditionis. Unde Feſtꝰ inquit. Solū autem quin ſignificet locū q̇s dubitet/ cuz exules quoqꝫ dicant̃ loco patrię ſuę pulſi. Cicero ꝓ domo ſua. Nūc tu etiā poꝛtentoſa peſtis exulē appellare auſus es/ cū tātis ſceleribꝰ eſſes notatꝰ? Et iteꝝ. Quid eñ exul: ipm ꝑ ſe nomē calamitatis/ nō turpitudinis.

Exulo as. pe. coꝛ. patria pꝛiuatꝰ ſū. Et duobꝰ modis dicit̃: ſcz de loco in quo exul eſt/ et de quo eiectꝰ eſt. Teren. in Eu. Nā domo exulo. Hierony. ad Paulinū. Eſchines cū Rhodi exularet.

Exulto tas. ab ex et ſalto: a in u mutata: ſignificat geſtu coꝛpoꝛis lęticiam exhibeo. Dicimuſqꝫ exulto rebꝰ ꝓſpere geſtis. Cicero lib. de repub. Eſt igit̃ quiddam turbulentū in hominibꝰ ſingulis: qđ vel exultat voluptate/ vel moleſtia frangit̃. Hiero. in Prouer. Lętātur cū malefecerint: ⁊ exultant in rebꝰ peſſimis. Item Exultare eſt cum iactantia gloꝛiari. Cicero in Cato. Annibalē iuueniliter exultantē patientia ſua molliebat. Itē eſt geſtu vel dicto iniuriā facere. Virg. libꝛo v. Exultātiaqꝫ haurit coꝛda pauoꝛ. Itē Seuire. Cicero lib. iiij. de rep. Quę ſanguine alit̃: q̄ omni crudelitate ſic exultat: vt vix hoīm acerbis funeribus ſatiet̃. Hęc tamen ſignificata ad idē redeunt: vt Exultare ſit ſupꝛa modū exilire atqꝫ efferri: ⁊ quaſi geſtibus ſaltibuſqꝫ affectū animi oſtendere: ſiue ira id fiat/ ſiue ſentētia/ ſiue voluptate/ aut alia animi affectiōe. Pꝛopꝛie ỽo Exultare eſt extra ſaltare. Virg. lib. iij. Exultātqꝫ vada atqꝫ ęſtu miſcent̃ arenę.

Exundo as. vide in dictione Abundo.

Exuo is. ab ex ⁊ ſuo: quaſi diſſuo ⁊ exoluo. Virg̃. Extulit exutas tēdēs ad ſidera palmas. Quādoqꝫ ſpolio. Cui contrariū eſt Amicio. Liuius libꝛo. j. Pꝛimo ſe agro paterno auitoqꝫ exuiſſe: deinde fortunis alijs. Lact. lib. j. Exuunt̃ etiā veſtibꝰ flagitāte pp̃lo. Quādoqꝫ Detraho. Virg̃. lib. ix. Sic ait illachꝛymās humero ſimul exuit enſem. Qñqꝫ Denudo. Idē. Magna oſſa lacertoſqꝫ exuit. Qñqꝫ Depono. Cicero pꝛo Liga. Nōne humanitatē omnē exuiſſes?

Exuuię: ab exuēdo/ ſicut induuię ab induēdo. Et nō ſolū hoīm tegmina aut veſtes dicunt̃/ ſed etiam animaliū. Virg̃. lib. ij. Geoꝛ. Cū poſitis nouis exuuijs.

F Littera a Priſciano inter mutas numeratur: Ab alijs inter ſemiuocales: eo ꝙ a vocali incipiat: ⁊ in ſeipſam terminetur. Hęc alio nomine digāma dicta eſt: quia duplicis gamma figuram detineat. Ea in latinis tm̄ vtimur: in grecis ỽo ph.

F Ante A

Faba: genus leguminis notiꝰ q̄ꝫ vt a me declaret̃. Cuiꝰ diminutiuū eſt Fabula.

Fabarius a. um. quod ad fabā pertinet: vt Inſulę fabarię. De quibꝰ Pli. Inſulis quas ob id fabarias appellāt/ qꝛ ſcz ſponte fabas generent.

Fabalia. Pli. Sed maioꝛ pars malunt fabalia maturę ſationis q̄ꝫ trimeſtrē fructū eius. Nam ſiliquę cauleſqꝫ gratiſſimi ſunt pabulo pecoꝛi. Col̃. lib. ij. Ueteres ruſticos plęrūqꝫ dicentes audio: malle ſe matura fabalia q̄ꝫ fructū trimeſtrem.

Fabius: a Faba cognomen eius: qui fabam optime